

Ian Goughin teos on kunnianhimoinen pyrkimys ymmärtää hyvinvointia ilmastonmuutoksen myötä muuttuvassa maailmassa ja luoda myönteinen visio tulevaisuuden yhteiskuntaan. Hän asettaa ilmastonmuutoksesta tuotetun tiedon globaaleihin sosiaalisiin, poliittisiin ja taloudellisiin yhteyksiin keskittyen rikkaan pohjoisen vastuuseen ja rooliin sekä hyvinvoinnin peruskysymyksiin. Samalla hän luo pohjaa kestäväen hyvinvoinnin turvaamiseen ja oikeudenmukaiseen jakautumiseen antroposeenin aikakaudella.

Voin suositella teosta kaikille sosiaalipolitiikasta tai ilmastopolitiikasta kiinnostuneille. Sosiaalipolitiikan asiantuntijoille teos tarjoaa vankan tietopaketin ilmastonmuutoksesta ja sen suhteesta hyvinvointivaltioon. Ilmastopolitiikan asiantuntijoille teos tarjoaa käsityksen ilmastonmuutoksen ja ilmastopolitiikan yhteiskunnallisesta merkityksestä. Teos on kiinnostava ja ajattelua kehittävä, vaikka ei jakaisikaan kaikkia sen poliittisia loppupäätelmiä.

Samalla varoitan, että teos on täynnä faktoja, käsitteitä ja ajatuksia. Gough on tuonut yhteen vankan tietopohjan ilmastonmuutoksesta ja hyvinvoinnista, kunnianhimoisen teoreettisen käsitteellistyksen ja poliittisen vision yhteiskunnan uudistamiseksi. Kaikki tämä on varsin paljon yhteen teokseen ja edellyttää keskittyneen lukijan. Kirjan argumentaatio on selkeää, mutta lukuisat yksityiskohdat tekevät sen hahmotamisesta välillä vaikeaa.

KIIKARISSA SOSIAALI- JA RAHAPOLITIIKKOJEN EKOLOGINEN REFORMI

Jani Lukkarinen, YTM, tutkija, Ympäristöpolitiikkakeskus, SYKE

Maria Joutsenvirta, Tuuli Hirvilammi, Marko Ulvila & Kristoffer Wilén (toim): *Talous kasvun jälkeen*. Gaudeamus, Helsinki. 2016, 309 s.

Talous kasvun jälkeen on varsin kunnianhimoinen tutkimuksia syntetisoiva kirja, joka on kirjoitettu talousjärjestelmän sekulaarin stagnaation ja kärjistyvän ympäristökriisin ristiaallokossa tukemaan keskustelua vaihtoehdoista talouskasvuun nojaavalle yhteiskuntapolitiikalle. Teoksen arvo on yrityksessä uudistaa kieltä ja kehyksiä, joiden kautta hyvinvointivaltiota ja rahapolitiikkaa hahmotetaan ilman vahvaa kytköstä elämän biofyysisiin reunaehtoihin. Kirjassa pyritäänkin ristiinvalottamaan koko yhteiskuntaa koskettavia kriisejä hieman Felix Guattarin *Kolme ekologiaa* -pamfletin hengessä.

Teoksen taustalta löytyy monitieteinen kirjoittajaryhmä, jonka työtä Koneen Säätiö on tukenut. Joutsenvirta ja Wilén ovat kestäväen talouden tutkijoita, Hirvilammi on keskittynyt sosiaalipolitiikan tutkimukseen ja Ulvilan tausta on erityisesti ympäristöpolitiikan alalla. Kirjoittajat ovat tutkimustyönsä lisäksi osallistuneet vaihtoehtoisten talouksien käytäntöjen ja instituutioiden kehittämiseen myös erilaisen kokeilujen kautta.

Kirjassa lähdetään liikkeelle rakentamalla käsitteellinen kehikko talouden tarkastelulle kolmella toisiinsa kytkeytyvällä mittakaavalla. Välittömimmän tason muodostaa ”ydintalous”, joka rakentuu kotitalouksien ja paikallisyhteisöjen vuorovaikutukselle ja keskinäiselle luottamukselle. Tätä ympäröi ja sen kanssa lomittuu ”paikallistalous”, jonka piiriin luetaan julkisten palveluiden tuotanto ja vaihto muun muassa paikallisvaluuttojen avulla. Myös hyvinvointivaltion instituutiot pyritään sisällyttämään paikallistalouden piiriin. Kolmannen mittakaavan muodostaa ”globaalitalous”, joka toimii markkinakilpailun, pääoman kasautumisen ja riiston ehdoilla. Käytännössä käsitteellisen kehikon tavoitteena on avata yhteiskunnallisten suhteiden organisointia uusille määrittelyille. Kehikkoon viitataan kirjassa toistuvasti, mutta valitettavan epäsystemaattisesti ja jopa tarkoitushakuisesti korostamalla globaalit talousjärjestelmän tuhovoimaa.

Vallitsevaa talousjärjestelmää lähestytään kirjassa jokseenkin dekonstruktivistisesti kahdeksan taloudellista ajattelua hallitsevan ”myytin” näkökulmasta. Kyse on etenkin politiikan tekemiseen ja arviointiin liittyvistä laskennallisista olettamuksista ja käytännöistä – kuten raha- ja finanssitalouden kasvutavoitteiden välttämättömyydestä hyvinvointitavoitteiden saavuttamiseksi – joiden kautta hegemonisen talouspolitiikan, hyvinvointipolitiikan ja ympäristöpolitiikan suhteita säilytetään. Tätä suhdetta nimitetään oivaltavasti termillä ”kasvulukko”. On kuitenkin ongelmallista, että monimutkaisille suhteille rakentuvia yhteiskunnan järjestelmiä kohdellaan diskursiivisina haasteina.

Talouden objektin rajaamisesta siirrytään saumattomasti vaihtoehtoisten talouksien, ympäristön käyttöä paremmin arvottavien hallinnan järjestelmien sekä sosiaalipoliittisten reformien käsittelyyn. Esimerkkien kirjo on laaja ja ne ulottuvat ympäristön ja sosiaalisen hyvinvoinnin indikaattoreista ja ylikulutuksen materiaalijalanjälkien havainnollistamisesta, hyvinvointipalveluiden järjestämiseen ja työn uusjakoon esimerkiksi universaalien perustulon ja osakeyhtiömallille vaihtoehtoisten työn organisoinnin välineiden avulla. Inspiraatiota on haettu niin jälkikeynesiläisyydestä, talousdemokratialiikkeestä kuin commons-keskustelustakin. Käsittely on rikasta, koska siinä ei jäädä jumiin nykyhetken ongelmien massiivisuuteen tai sorruta utopismiin, vaan hahmotellaan kestävämmän yhteiskunnan reunaehtoja käytäntöjen tasolla yhdistellen erilaisista konteksteista nousevia avauksia. Pienenä ongelmana – ja tähän palaan alla – on, ettei näitä muutoksen mahdollisuuksia sidota kunnolla toimijoihin tai poliittisiin subjekteihin, vaan jätetään ikään kuin ilmaan kellumaan.

Kirjan kahdessa viimeisessä luvussa pyritään eksplisiittisemmin siirtämään tehtyjä avauksia käytäntöön, jolloin esitetyt uudistukset alkavat vaikuttaa hieman anekdoottimaisilta. Ensin kirjoittajat puhuvat ympäristöliikkeen perinnettä kunnioittaen suoraan kuluttajayksilöille, joilla on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen omien ratkaisujen ja valintojen kautta. Toiseksi he kohdentavat viestinsä Suomen poliittiselle johdolle, jonka olisi otettava käyttöön voimakkaasti reformistisia ohjelmia ja uudistettava

poliittista mielikuvitusta. Kolmanneksi puhutellaan laajaa talousajattelijoiden yleisöä, joka lienee koko yhteiskunta, kannustamalla ”mielenkumoukseen”, jonka myötä vanhat talouden myyjit siirtyvät menneisyyteen. Samalla esitetyt uudistukset alkavat vaikuttaa jopa anekdootinomaisilta ja etäisiltä.

Talous kasvun jälkeen on vahvasti tulevaisuuteen ja poliittisiin uudistuksiin tähtäävä kirja, mutta lukijalle sen poliittisuutta hämärtävät ainakin kolme seikkaa. Ensinnäkin, kirjassa luetaan talusteorioita ja -politiikkoja varsin likinäköisesti. Yhtäällä tehdään äärimmäisen voimakkaita yleistyksiä kasvu- ja talouden lainalaisuuksista ja niiden tuhoisista vaikutuksista, kun taas toisaalla esitetään varsin mielekkäitä uudistuksia, joiden kohteena ovat juuri talouden toiminnan käytännöt.

Toiseksi, huolimatta kirjan suorasta poliittisuudesta, jää poliittisen subjektin määrittely melko vajavaiseksi, mikä johtuu mahdollisesti yrityksestä puhua useilla talouden tasoilla ja tasojen poikki samanaikaisesti. Kirjan lopussa kysymys muutoksesta pyritään palauttamaan ympäristöliikkeen hengessä yksilövalintoihin, yhteiskuntapolitiikan hengessä instituutioiden murrukseen ja taloustieteiden hengessä talousideologioiden muutokseen, mutta kirjan kokonaisuutta ajatellen tämä tuntuu lähinnä askeleelta taaksepäin.

Kolmanneksi, kirjan ajoitus osui hie- man huonoon hetkeen. Kirjoittajat ammentavat käyttövoimaa 2010-luvun alkupuolen taloudellista laskusuhdanna- netta leimanneista yhteiskunnallisista liikkeistä ja ilmiöistä, jotka on mel-

ko nopeasti lakaistu maton alle uuden trumpilaisen geopolitiikan ja Suomen talouden yllättävän, vaikkakin ohikii- tävän noususykäksen myötä. Toivoisin, etteivät nämä heilahdukset vähennä kirjan kaukupohjaa, sillä varsinkin so- siaali- ja rahapoliittisten reformi-ide- oiden parasta ennen -päiväys on vielä kaukana.

Kokonaisuutena *Talous kasvun jälkeen* on tärkeä avaus, joka kärsii jonkin ver- ran massiivisuudestaan. Lopulta on hie- man ongelmallista, että ”kasvutaloutta” kohdellaan pääasiassa diskursiivisena oliona, ja että sen vaihtoehdot kutistu- vat anekdoottiaineistoon. Onneksi näi- den väliin jäävien instituutioiden uudis- tamiseksi tarjotaan paljon käytännöllisiä analyyseja, jotka voisi olla aika kaivaa esiin vaikkapa seuraavan hallitusohjel- man laatimisen tueksi.

KILPAILIJAT HYVYYDEN MARKKINASEKTORILLA

Teppo Eskelinen, *YTT, dosentti, Yhteis- kuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto*.

Frank Johansson: Hyvän tekemisen markkinat. Gaudeamus, Helsinki. 2017, 348s.

Äärimmäinen köyhyys ja muut maailman suuret ongelmat kuuluvat modernin tiedonvälityksen aikana suorastaan arkiseen kuvastoon. Monet myös haluavat vilpittömästi auttaa köy- hydestä, sorrosta ja katastrofeista kärsiviä ihmisiä kaukaisissa maissa. Tämä ei kuitenkaan tapahdu ilman välikäsiä. Auttamisen organisaatiot paitsi tuotta- vat avun käytännön toteutuksen, myös